

Comunitatea Elena "Elpis" Constanta

Elementul Elen a fost prezent in Constanta si in Dobrogea neintrerupt inca din epoca precrestina. Continuitatea prezentei grecilor este atestata de diverse inscripuri si cronici. Este fara indoiala ca Dobrogea crestinata a avut legaturi strinse cu Constantinopolul, pe care, foarte probabil, l-a copiat. Epoca genoveza a Constantei evoca legaturile comerciale cu grecii din Pont. Din informatiile furnizate de dl. Sarafidis in "Caietul de notite, file de istorie" -extrase din lucrarile unor scriitori anonimi care au trait in perioada Revolutiei si din manuscrisele doctorului Serfioti-aflam ca:

In anul 1814 goeleta "Evaghelistria" **a vandut incarcatura de ulei de masline si masline si a primit in schimb grau si orz, operatiune care a avut loc in "batranul oras Constanta"**. Daca acestea sunt exacte inseamna ca ele alcatuiesc cea mai veche marturie asupra existentei acestei Comunitati Elene. La **1821** negustorii greci din Constanta dispun in deajuns de mijloace materiale spre a-si ajuta confratii in lupta pentru neatarnarea patriei. Ei sunt conduși in acea epoca de o „*Demogherontie*”

Faptul acesta se confirma print-o mentiune ce se gaseste in arhiva doctorului Aristide Serfioti din Galati, mentiune in care se spune ca locuitorii din orasul Constanta trimit obiecte si bani capeteniilor **Iorgache Olympiu** si **Farmachi** ce se gaseau la **1821** la Galati. Iata si acest document:”

Σέ τούτον τον καιρόν φιά.σανε σύνταχα καϊ οί σταλμένοι στήν Δημογερόντων, της Κιουστεντζες ό ένας από το νερό μέ 5ύο λότκες γεμάτες μέ πολλά χρειαί ^Ούμενα καϊ μέ γράμμα στον Φαρμάκη, και. 6 άλλος από στερηάς μέ τέσσερα φορτώματα πραγματείες και τρόφιμα και συνδρομή, μέ γράμμα στον Γεωργάκη, γράφοντας και παρακαλώντας νά μή στείλουμε άλλη φορά μπουμπασίρηδες και γίνονται ύποπτοι, παρά νά στείλουμε μήνυμα και ή Δημογεροντία ή·ά κυττάζη μέ τρόπο νά μας φροντίσι) δι'βτι χρειασι)·οῦμε για νά συνοράμουνε τήν πατρίδα μας.”

In traducere:

“ Pe acea vreme au sosit dis de dimineata si cei trimisi de Demogherontia Chiustengei (Constanta), unul pe apa, cu doua lotci incarcate cu multe lucruri trebuincioase si cu scrisoare catre Farmachi, iar celalalt pe uscat cu patru incarcaturi cu lucruri si de-ale mancarii si ajutoare in bani, cu o scrisoare catre Iorgachi (Olympiu), scriind si rugind sa nu mai trimitem altadata delegati (mumbasiri), caci devin suspecti, ci sa trimitem numai vorba, iar Demogherontia va cauta, cu precautie, sa se ingrijeasca de cele de care vom avea nevoie, pentru ajutorarea patriei noastre”

Dr.Sarafidi

Constanta, Septembrie 1937

Textul de mai sus se gaseste intr-un manuscris intitulat : „ Caiet provizoriu de istorie ” și este anonim. El se găsește în arhiva doctorului *Áristide Serfioti*

Privitor la termenul *Δημογεροντία* (Demogherontia), este greu sa gasim un echivalent in limba romana. Demogherontia era o institutie a crestinilor din Imperiul Otoman, alcatuita din 12 membri, cei mai de seama ai Comunitatii (orasului), care juca rolul unei Institutii Judecatoresti, ocupindu-se de interesele orasenilor (membrilor comunitatii) si procesele dintre

ei. Acești “ Demogherontes” erau Sfatul Batrinilor și erau atasate pe lângă Episcopii, acolo unde existau Episcopii, iar acolo unde nu erau Episcopii, pe lângă Biserica sau Școala.

O asemenea instituție era și la Kustendje, Constanța veche, din **1821**, când se petrece faptul despre care relatează manuscrisul.

O “Demogherontie” în orașul nostru găsim și în anul **1864**, când se construiește Biserica și Școala Greacă, dar ea era formată doar din 6 membri, cele mai de vază, dintre care fac parte și 2 medici: doctorii **Papasaul** și **Vallindas**.

Momentul afirmării pregnante a Comunității Elene începe cu anii 1858-1860. Este momentul renasterii Constanței și fără îndoială a Elementului Elen. Construcțiile de modernizare a Constanței și a Dobrogei a adus un aflux de muncitori greci. Elementul grec participă la construcția podului de la Cernavoda (1890-1895) și la marile lucrări ale portului Constanța (1895-1909).

Datorită creșterii fără precedent a numărului de membri de origine Elena, determină Comitetul Comunității, în martie 1863, la numirea unei epitropii formată din 8 membri care au ca scop inițierea străngerii de fondurilor pentru construirea unei biserici grecești în Constanța.

Biserica Elena “Metamorfosis”- Constanța – 1900

Biserica Elena "Metamorfosis"- Constanta – 2011

Scoala Greca din Constanta la 1900

Scoala Greaca din Constanta in 2011

Inceputurile Scolii Elene sunt in jurul anului 1854, data de la care se gasesc primele mențiuni legate de cheltuielile Comunitatii facute pentru procurarea materialului școlar și pentru plata profesorului, Arhimandritul Tsulatis.

Cladirea Teatrului "Elpis" a fost data in folosinta in data de 20 decembrie 1898. Cladirea a fost construita dupa proiectul arhitectului francez **L.Piver**. Antreprenorul a fost de origine greaca **I.Vlahopoulos**. A fost singura sala de festivitati din Constanta pentru o lunga perioada de timp.

Teatrul "Elpis" din Constanta- la 1900

Teatrul "Elpis" din Constanta- la 2011

Un rol important în viața culturală a Comunității din Constanța l-a avut Asociația „Elpis”, înființată la 24 septembrie 1890. Lipsa unui club al grecilor din acest oraș i-a determinat pe tineri să fondeze „o societate cu cabinet, de lectură”. Scopul lor era să aibă un loc în care „să petreacă cu plăcere pauza de o oră” pe care o aveau între cursuri, „lucru care îi va bucura și pe ceilalți”, căci prin aceste lecturi vor „deveni mai utili celor din jur”.

Pina în 1913 au continuat să vină la Constanța greci, din insulele Chios sau Lesbos, dinspre Tracia de apus, Macedonia de sud, Epir, regiuni aflate încă sub dominație otomană până la războaiele balcanice. În 1913 se vor așeza în Constanța și Dobrogea familii de greci prigonite din Bulgaria. Multe alte familii vor căuta adăpost la Constanța după înfrângerea dezastruoasă a forțelor grecești din Asia Mică din vara anului 1922.

Din perioada interbelică o imagine a Comunității ne este dată de profesorul gimnaziului elen, Stavru Manesis.

“Am cunoscut Comunitatea Elena din Constanța în perioada anilor 1938-1940, perioada în care am funcționat ca profesor la Gimnaziul de aici. Eram, atunci, mulți și împreună formam Elementul Elen.

Construită la extremitatea peninsulei Dobrogei de Nord, capitala a regiunii cu același nume, număra 82.000 locuitori.

Era al doilea port, ca activitate, la Marea Neagră după Odesa, Constanța era cel mai important centru al comerțului de tranzit al grâului, petrolului și lemnului, derula aceeași

activitate in tot cursul anului, deoarece porturile Brăilei și Galatiului nu aveau aceeași posibilitate de a fi folosite, din cauza înghețării Dunării.

În ceea ce privește componenta populației orașului, aceasta era: patru cincimi erau Romani, restul erau străini, dintre care mulți erau greci (în jur de 5.000), majoritatea "MAVRO-THALASSITES". Aceia care erau cei mai mulți, noii veniți, proveneau din două mari valuri: după izgonirile bulgărești ale anului 1913 și după catastrofa anului 1922 din Asia Mică.

Toate națiunile Balcanilor și ale Pontului Euxin erau reprezentate aici, fiecare în parte exercitau anumite indeletniciri. Mai puțin Romanii, care erau de obicei funcționari publici și privați, existau Evreii cu magazine, prăvălii comerciale, Turcii vânzători de pasări, Bulgarii se ocupau cu vânzarea de legume, Armenii aveau cafenele și se ocupau cu negoțul, mai ales cei veniți din Anatolia.

Dintre toți aceștia, cei care se deosebeau în mod evident erau Grecii, care întretineau cele mai mari magazine și depozite comerciale aflate în oraș, dețineau cofetării, restaurante cu berării și hoteluri, situate pe străzile cele mai centrale, magazine cu diverse feluri de mărfuri și produse alimentare și de altă natură (brânzeturi, mezeluri, cereale, legume, lemn, cherestea, sticlă și mobile), magazine cu articole metalo-casnice etc. Tot ei aveau și întretineau fabrici de cărămidă, țiglă, metalurgice, industria de morărit, ateliere de fabricare de carute, meșteri de carute, trasuri (carute și trasuri care erau folosite foarte mult, aici, ca mijloc de transport, cizmari etc.

Deasemeni, o mare parte dintre Greci, se ocupau și cu comerțul exportului și importului mărfurilor și produselor, citricelor, uleiului de măsline din Grecia, grâul, animalele, lemnul și cherestea din România. În portul orașului era imposibil să nu întâlnești, zilnic nave grecești care încarcau sau descarcau produse.

Nu exista stradă fără magazine și locuințe grecești sau nu se întâmpla ca să nu auzi la fiecare pas limba greacă, care se auzea peste tot, pretutindeni.

Mai mult chiar limba greacă era cunoscută de o mare parte a locuitorilor. Nu exista magazin în care grecul, care cunoștea puțin sau deloc limba română să nu se descurce minunat întrucât ceilalți cu care venea în contact știau bine limba greacă și în aceste condiții el servea sau era servit în limba lui.

Existau deasemeni mari agenții de navigație, birouri comerciale de navigație, și mulți greci aveau servicii în domeniul serviciilor publice (Vama, Primării etc), alții funcționau la Banci sau birourile întreprinderilor private. În plus o mare parte dintre grecii, care trăiau aici, erau doctori și avocați, alții editori de zăre locale, fără a putea să editeze în tipografiile locale cărți grecești. (din documentele Doctorului Hector Sarafidis, publicate în ziarul grecesc "ETHNOS", la București). Din aceste însemnări, referitoare la doctorii și farmacistii care își exercitau profesiunea în oraș, aflăm că "Thrasivoulos Kefalas, din Keffallinias (Kefallonia), a studiat în Italia și s-a stabilit în 1865 în Constanța, unde a rămas trei ani, împreună cu doi doctori englezi (unu al Companiei Engleze și asociat, venit din Sulina)", erau singurii doctori ai orașului..

Cel de-al doilea doctor, K.Papasaoul, s-a stabilit în oraș în 1866-deci Comunitatea greacă număra doi doctori.

Thrasivoulos Kefalas, in afara de profesia de medic, mai detinea si o farmacie, unde este astazi farmacia Miga. Dupa moartea acestuia, farmacia a revenit fiului lui Dimitrion, care a intretinut-o pana in 1904.

"Doctorul I.Valindas din Kythnou, a studiat in Atena si in Europa, s-a stabilit la Varna si din 1872-1874 la Constanta". Ajuns aici si-a exercitat profesiunea de doctor pana la o varsta inaintata. "A decedat la Atena in 1900. S-a remarcat pentru educatia, invatatura si omenia lui. Intotdeauna binevoitor si sustinator cu fervoare a situatiei comunitare a celor doua orase pe unde a trecut si in care a exercitat profesiunea sa, a fost exemplu de daruire pentru semenii sai si pentru patriotismul sau."

Sirul exemplurilor de medici greci care au studiat la scolile din Atena nu se opreste aici.

In interiorul oraşului ,cei de aceeaşi origine erau posesorii unor case mari si in afara acestora erau si posesori de mari intinderi de pamant, moşii reprezentative.Erau deasemeni proprietari de cinematografe, proprietarul unicului teatru ca si a stabilimentelor balneare erau greci.

Fiecare in parte dintre grupurile etnice ,menţionate mai sus, intretineau biserica lor si mulţi dintre ei si şcolile lor. Existau Geamii si Sinagogi si Biserici Crestin-Ortodoxe : (Romanesti,Armenesti, ale Catolicilor si Protestanţilor). Printre ultimii, se desprind grecii, cei mai vechi dintre toţi cu Biserica cu cea mai frumoasa aşezare construita in apropierea Scolii Greceşti si alături de teatrul grecesc "Elpis".

Oraşul este un complex, un mozaic de etnii care trăiesc intr-o admirabila armonie , etnii a căror origine este Orientul Apropiat si Europa de Est (ca si Elementul Elen) vorbesc limba lor materna si fiecare dintre etnii exercita propria lor religie. Toate aceste motive, despre care vorbesc, mi-au umplut sufletul de mândrie etnica si m-au făcut sa-mi amintesc de cetăţile antice Greceşti, de existenta lor neîntrerupta pe litoralul acesta ca si al cetăţilor litoralului Mediteranean,mi-au generat in acelaşi timp dorinţa de a cunoaşte mai bine spiritul activ al Elementului Elen de aici , urmărind aceasta de la primele incercari de stabilire a Grecilor, aici, pana la ultima bătălie pentru reuşita si bunăstarea lor.

Un valoros ghid si de mare ajutor a fost cercetarea documentelor existente care au aparţinut Doctorului Hector Sarafidis, care stabilit aici de mulţi ani, cunoştea mai bine ca oricare altul istoria Elementului Elen ‘.

Inainte celui de al doilea razboi mondial ,in Constanta traiau in Constanta ,dupa unele surse ,intre 6000 si 8000 de greci ,iar Comunitatea detinea un important patrimoniu format din scoala,spital,teatru,biserica,cladiri,terenuri.

După instalarea regimului comunist, Comunitatea Elena şi-a schimbat numele în E.A.M., sub primii paşi ai propagandei comuniste.

Ultima fază a venit cu plecarea de bună voie sau gonirea tuturor celor ce nu erau înscrise în partid. Astfel, perioada comunistă a oprit afirmarea grecilor pe scena publică. În această perioadă mulţi dintre ei s-au reîntors în patria mamă sau au emigrat în alte ţări. Activitatea Comunităţii Elene a fost reluată în ianuarie 1990.

Astăzi, Comunitatea Elenă "Elpis" numără aproximativ 2500 de membrii. Îşi desfăşoară activitatea atât în incinta Teatrului "Elpis", retrocedat de către statul român în anul 1998, cât şi în alte sedii în curs de retrocedare.

Asociația 'ELPIS'

Un rol important în viața culturală a Comunității Elene din Constanța l-a avut ASOCIAȚIA ELENA "ELPIS", creată pentru reanimarea, alinarea și salvarea Elinismului. S-a constituit în **24 Septembrie 1890**. Să urmărim viața și activitatea Asociației de la începutul înființării ei:

"Lipsa totală a unui locas de întâlnire a celor de aceeași etnie în Constanța", a încurajat tineretul să întemeieze o "Asociație a tinerilor, care doreau să aibă o sală de lectură, o sală de întâlnire, în zilele de repaus, o instituție care îți oferea posibilitatea să petreci ore plăcute și profitabile".

Se alcătuieste un comitet din 5 membri: HARIL.PSARAFTI, ELEFTERIOS GIOVANOGLU, PANAGIOTIS KOULOUMOUNDRĂ, MENELAOS TRIANTAFILLOU și GEORGIOS KOUZOU și se redactează Statutul.

În Procesul-Verbal din 8/03/1900 se stabilește scopul Asociației ca fiind următorul:

Articolul 1 : Asociația are scopul:

- a) Să intensifice legătura cât mai strânsă între etnicii ei.
- b) Să transmită cunoștințe practice și folositoare membrilor ei.
- c) Să ofere posibilitatea educației etice și materiale, a educației morale tinerilor greci. Mijloace educative. Mijloace de învățământ. Școală.
- d) Acordarea, oferirea posibilităților de educație a tinerilor în credința obținerii Independenței Naționale, a însușirii valorilor spirituale, religioase și de frație.

Numărul membrilor Asociației crește în scurt timp. La început se întreține din cotizații și donații și din împrumuturi fără dobândă a membrilor ei, din cumpărarea de acțiuni de la Banca Națională a Greciei. În anul 1894 a avut un buget de 785.45 franci, iar în anul 1911 un buget de 22.169.40 de franci. Registrul Casieriei Asociației este un document doveditor al activității Asociației. Se înregistrează fondul pentru săracii greci, mai mult chiar și pentru străini, așa cum s-a prestabilit ca scop al ei. În luna Decembrie a anului 1899, se menționează o scrisoare de mulțumire a **Primarului** pentru o donație de 100 fr., suma donată pentru săracii orașului. Deasemeni se înregistrează că s-au alocat sume școlii, așa după cum urmează: în 1895, suma de 325 fr., în anul 1898 suma de 9.500... în 1922 suma de 20.000, în 1926 suma de 30.000.

Din 1898 Asociația obține o sală proprie cu scena teatrală care se închiriază pentru spectacole de teatru, dansuri, nunți etc. Inaugurarea a avut loc în data de **20 Decembrie 1898**. Clădirea a fost construită după proiectul arhitectului francez L.Piver. Antreprenorul a fost de origine greacă I.Vlahopoulos. Este sala de festivități, cea mai frumoasă, cu pardoseala din parchet, cu oglinzi mari, acoperind pereții laterali, cu balcoane în forma de Π. La intrarea din față, lateral există camera pentru garderoba și bufetul, dintotdeauna lângă intrarea principală, se aflau splendide săli alungite pentru ședințe ale Asociației Elenilor, tot acolo se afla și biblioteca cu cărți grecești și străine.

În anul 1899 se construiește o anexă de lucru artistică, la clădirea Asociației, "Compania Artiștilor Liricodramatici" sub președinția lui Aristide Strati, care a ajutat foarte mult activitatea artistică a Asociației (opera, piese de teatru). În anul 1900 încasările în urma activității artistice au ajuns la 2.000 de franci; în anul 1902 la 1.500 fr.; în anul 1904 la 1.000 fr.; în anul 1905 la 3.000 fr.; în 1915 la 9-10.000 franci. Pe scena acestei săli în Februarie 1902 a prezentat marele autor de tragedii Evaghelia Paraskevopoulou, apoi Theodoros Pofantis, Ad.Taboularis, Aperrgis (Aprilie 1910), Marika Kotopouli (1912), Operetta Papaioannou (Februarie 1914) și cunoscutul Attic cu puținți ani înainte. Deasemeni, pe această scenă s-au produs artiștii tuturor comunităților străine și multe, foarte bune, trupe românești.

Artiști amatori greci au jucat cele mai bune piese ale repertoriului grecesc, de la "Golfo" și de la "Iubitul Păstoritei" pînă la "Burini" a lui Bogri și "Tatăl educa" a lui Mela.

Cei care au deținut presedenția Asociației au fost: Aristide Stratis, Tsitsilianopoulos, Paxinos, Hr. Kalderimis și Zotos Konstantinidis.

În 1905 se înființează și "Secția Muzicală" sub conducerea d-lui Zotou Konstantinidou, Hr. Gragopoulou și M. Karavasili. Cel mai mare succes al secției, afara de cor, a fost orchestra de mandoline, care a dat concerte în favoarea Comunității în anul 1916. Războiul a obligat la încetarea activității artistice a Asociației, care a fost reluată sub conducerea lui Z. Konstantinidis în 1921. Colaborează intens cu amatorii dând reprezentații muzico-teatrale la Teatrul Asociației. În anul 1922 Polidoros Sarafidis, avocat, fratele doctorului era la conducerea teatrului și după aceea din nou Konstantinidis.

Din 1915 se desprind din Asociație o parte din membri care se dedica activității filantropice cunoscută sub denumirea: "Uniunea Doamnelor de Ajutorare a Săracilor". Fondată de doamna Georghiadou, prima președintă, d-na Kakia Grangopoulou. După aceasta Angheliki Kontoghirghi, Fotika Sismani, Eleni Papazoglou. Uniunea organiza serate dansante, făceau cheta s.a.m.d., ofereau ajutor lunar la concetățenii de etnie greacă, săraci, întrețineau pe perioada de iarnă cantina, menționată mai înainte, pentru elevii săraci și acordau ajutoare familiilor nevoiașe cu ocazia sărbătorilor Crăciunului, se organiza serbarea pomului de Crăciun se împarteau obiecte de îmbrăcăminte, țesături (stofe) și încălțăminte elevilor lipsiți de posibilități materiale.

Alta secție se desprinde din Asociația "Elpidos", aceasta a fost "Secția Sportivă", iar echipa de fotbal a acestei Asociații s-a aflat ca valoare pe culmi ajungând cândva Campioana României. Avea stadion în vecinătatea Bisericii. Președintele Secției din 1923 a fost dl. Antonio Patras. Ulterior Asociația a dobândit și "Secție Filologică" cu președinte dl. I. Ibrakin a cărui opera teatrală a fost jucată de amatori.

Pentru înfrumusețarea clădirii s-a străduit mult și a oferit mult președintele de atunci Spiros Laskaridis.

În sala mare aveau loc, deasemeni, sărbătorirea aniversarilor naționale și serbărilor școlare, conferințe și spectacole școlare etc.

Sala Elpis a suferit stricaciuni în timpul bombardamentelor și în timpul ocupației germane care o rechizitionase pentru a o folosi pe perioada războiului. După eliberare, a fost pusă la dispoziția autorităților românești, unor societăți care au exploatat-o până în 1948.

Citeva informații interesante din procesele-verbale ale Asociației:

În Martie 1903 se declară membri de onoare ai Asociației: Grigorios Maraslis, N. Kapsalis (Președinte al "Elenismului" și Rector al Universității din Atena), Timoleon Arghiropoulos (Președinte al asociației filologice "Parnassos"), Spiros Lambrou și P. Karolidis (Profesor Universitar). În Martie 1905 s-a făcut cheta pentru "Apărarea Națională". În 1921 s-a gândit și înființat "Atelierul Femeilor Grecoace". În 1922 au fost găzduiți pentru șapte luni mulți refugiați din Asia Mică. Cu ajutorul Comunității pe lângă faptul că li s-a oferit găzduire s-au organizat atunci și trei trimiteri de refugiați în Grecia de la București și Brăila. În anul 1924 s-a constatat că pentru clădirea Asociației cheltuielile au depășit suma de 600.000 franci. În această sumă s-au calculat împreună și cheltuielile reparațiilor efectuate clădirii, care a suferit distrugerii, în timpul primului război mondial, reparațiile au fost efectuate după război. În 1932 au avut loc reprezentații ale amatorilor în favoarea reconstruirii școlii Comunității Elene din Sulina.

Președinții ai Comunitatii Elene de-a lungul timpului:

- 1890 - 1893 A.GHEORGHIADI
- 1894 – 1895 N. HATZIKYRIAKOS (din VARNA)
- 1895 – 1896 IOANNIS PSARAVTIS
- 1896 – 1897 N.HATZIKYRIAKOS si L. KULUMUNDRAS
- 1897 – 1898 LASK. LASKARIDIS
- 1898 - 1899 N.NIKOLETOPOULOS si K.XANTHOPOULOS
- 1899 - 1900 L.LASKARIDIS si N.NIKOLETOPOULOS
- 1900 – 1902 STAMOS MAVROGHIANNIS
- 1902 – 1908 N. NIKOLETOPOULOS
- 1908 – 1909 N. HATZIKYRIAKOS
- 1909 - 1910 TROHANI N.GHEORGHE
- 1910 – 1913 PANAGIOTIS FRANGOPOLOS
- 1913 - 1915 G.TSITSILIANOPOULOS
- 1915 - 1916 D.DIMITRIOU
- 1916 - 1919 (închisa activitatea din cauza războiului)
- 1919 – 1920 I. XANTHOPOULOS
- 1920 - 1921 D.DIMITRIOU
- 1922 – 1924 I. XANTHOPOULOS
- 1924 - 1927 G.SKROU
- 1927 - 1933 P.SARAFIDIS si N.PLOMARITIS
- 1933 - 1940 SP.LASKARIDIS
- 1940 - 1945 (inchisa activitatea din cauza razboiului)
- 1945 - 1948 THEODOROS DANILOPOULOU
- 1948 – 1990 (perioada comunista a interzis afirmarea grecilor in Romania)

1990 - 1998 ANTONIADIS EFTMIE

1998 – 2010 HIROPEDI ANTON

2010 - prezent ANTONIDIS EFTMIE